

Slavíme 20 let úspěšné ekologizace Česka díky Evropské Unii

30.4.2024 - | Hnutí DUHA

Ve středu 1. května uplyne 20 let od vstupu České republiky do Evropské unie. Evropská legislativa a finanční zdroje byly klíčovým pohonem národních ambic a mohly se o ně opřít v domácích zápasech generace ekoložek a ekologů.

Slavíme 20 let úspěšné ekologizace Česka díky Evropské Unii

Příslib členství formoval českou ekologickou politiku ještě před samotným vstupem - sladování legislativy od 90. let, kdy jsme se stali kandidátskou zemí, vedlo například k razantnímu poklesu znečištění vzduchu nebo k úplné likvidaci neřízených skládek. Ze strukturálních fondů EU jsme financovali infrastrukturu tříděného sběru, recyklace a zpracování odpadů, která se stala prvním symbolem širokého přijetí ekologického uvažování lidmi v Česku.

Sladování naší legislativy s unijní nastavilo vysoký standard ochrany přírody. Ochrana biodiverzity, ochrana území navázaná na směrnice o ptácích a o stanovištích (takzvaná NATURA 2000), či výrazně větší ochrana vod a kontrola toxických látek jsou tak přímými pozitivními dopady členství v Evropské unii na naše zdraví i pestrost a podobu naší krajiny.

“Unijní standardy jen díky zdravějšímu vzduchu doslova zachránily tisíce lidských životů. Praktický přínos asi neumíme docenit. Ale v posledku možná neméně důležité bude, že jsme se naučili více rozhlížet u našich sousedů a sousedů našich sousedů”, hodnotí členství v EU bývalý programový ředitel Hnutí DUHA Vojtěch Kotecký.

Pravidelné propojení Čechů a Češek s evropskými institucemi a ostatními státy na všech úrovních bylo také jedním z faktorů, který pomohl zlomit český klimaskepticismus, který českou veřejnou debatu ovládal ještě na přelomu století. Přispěly k tomu i jednoznačné důkazy o proveditelnosti změn - klimatické cíle pro rok 2020 byly z řady stran označovány za nesplnitelné, přitom jich Evropská unie jako celek dosáhla. Z konkrétních evropských předpisů patrně nejvíce přispěl k proměně energetiky systém emisního obchodování EU ETS. Přestože trvalo dlouho, než se podařilo emise skleníkových plynů z velkých zařízení účinně zpoplatnit, v současné době již systém naplňuje svůj účel. Nelze opomenout ani přínosy EU fondů a dalších finančních mechanismů pro energetickou transformaci, Stovky miliard korun z Modernizačního fondu máme jen díky přesunu povolenkových výnosů z bohatších států do střední a východní Evropy.

Najdeme ale i oblasti, kde členství v EU mělo sporný efekt. Vstup do EU znamenal pro české zemědělství také přístup k evropským dotacím ze Společné zemědělské politiky. Ty na jednu stranu pomohly s modernizací českého zemědělství. Na druhou stranu ale znamenaly intenzifikaci hospodaření s negativním dopadem na biodiverzitu, jak je vidět např. na indexu ptáků zemědělské krajiny [1], jejichž stav od vstupu do EU setrvale klesá. Ačkoli je snaha zemědělské dotace "ozelenit", tato snaha naráží na silnou agroprůmyslovou lobby, jak je vidět i na vývoji v posledních měsících, kdy jsou ekologické podmínky pod jejím tlakem opět osekávány. [2]

Právě silný vliv velkých firem v Evropské unii byl jedním z důvodů, proč ekologické organizace byly vůči členství v EU v prvních letech po roce 1989 ostražitě. “V Hnutí DUHA jsme tak zhruba v polovině 90. let pochopili, že Evropská unie má sice svoje vady, ale je zásadním spojencem ve snaze

o kultivaci české společnosti, jejíž nedostatky byly – a bohužel zůstávají – řádově větší. Vstup do EU se tedy už v Hnutí DUHA slavil i jako naše vítězství. A přátelsky kritický vztah k evropské integraci už tehdy byl pevnou součástí identity organizace”, vzpomíná Jakub Patočka, jeden ze zakladatelů Hnutí DUHA.

Anna Kárníková, ředitelka Hnutí DUHA, řekla:

“Členství v EU měla zcela praktické pozitivní dopady na život každého z nás - zmizely poslední divoké skládky, kleslo znečištění ovzduší, rozjela se modernizace energetiky a posílila ochrana přírody. Každodenní kontakt našich politiků a úředníků s evropskými institucemi a dalšími členskými státy nakonec také pomohl zlomit český klimaskepticismus politických elit. Evropské směrnice a fondy fungovaly jako katalyzátor vnitřní diskuse a opora pro ekologicky smýšlející politiky, politiky i aktivisty a aktivistky - bez evropské legislativy a evropských fondů by se o každé opatření vedly mnohaleté boje, bez ohledu na to, že ekologická opatření jsou primárně v zájmu našeho zdraví, životního prostředí a modernizace naší ekonomiky.”

Kontakty:

Anna Kárníková, ředitelka Hnutí DUHA, anna.karnikova@hnutiduha.cz, 773 768 769

[1]
https://hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2023/12/1_problemy_nasi_zemedelske_krajiny.pdf
Str. 4

[2]
<https://hnutiduha.cz/aktualne/vedci-nevladni-organizace-ministru-vybornemu-neoslabujte-ekologicka-opatreni-v-zemedelskych>

<https://hnutiduha.cz/aktualne/slavime-20-let-uspesne-ekologizace-ceska-diky-evropske-unii>